

سوال

حدود عورت خواهر در برابر برادرش چیست؟ عورت دختر در مقابل مادر یا خواهرش چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

عورت زن در برابر محارمش مانند پدر و برادر و پسر برادر همه‌ی بدن اوست به جز آنچه غالباً آشکار می‌شود مانند صورت و مو و گردن و آرنج‌ها و پاها. الله متعال می‌فرماید:

وَلَا يُدِينُ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ [نور: ۳۱]

(و زیورهای خود را آشکار نکنند مگر برای شوهرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان، یا پسران شوهرانشان، یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان [هم دین] خود...).

الله متعال برای زن مباح نموده که زینت خود را برای شوهرش و محارمش آشکار نماید و منظور از زینت، موضع زینت است مانند انگشتر که جایش انگشتان و کف دست است، و النگو که موضعش ساعد و آرنج است، و گوشواره که جایش بر روی گوش است، و گردن‌بند که بر گردن و سینه قرار می‌گیرد و خلخال که به مچ پا بسته می‌شود.

ابوبکر الجصاص - رحمه الله - در تفسیرش می‌گوید:

«ظاهر آن نشانگر مباح بودن نمایان ساختن زیور در برابر همسر و پدران و دیگرانی است که در آیه ذکر شده‌اند و معلوم است منظور محل قرار گرفتن زیورات است یعنی صورت و دست و آرنج و... بنابراین معنای آن حلال بودن نگاه به این مواضع توسط کسانی است که در آیه ذکر شده‌اند، یعنی جایگاه زینت‌های پوشیده؛ زیرا در آغاز آیه اباحت نمایان شدن زینت‌های آشکار برای غیر محرم‌ها را بیان نمود و سپس برای همسر و محارم نگاه کردن به زینت‌های پوشیده را مباح گرداند. از ابن مسعود و زبیر روایت است که [زینت پنهان] انگشتر و گردن‌بند و النگو و خلخال است...»

و در این مورد همسر را با دیگر کسانی که ذکر نموده یکسان دانسته و بنابراین عموم آیه به معنای مباح بودن نگاه به جایگاه‌های زینت برای این کسانی است که در آیه ذکر شده‌اند همانطور که به معنای مباح بودن آن برای همسر است.»

بغوی - رحمه الله - می‌گوید: «این سخن الله متعال که لا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ... یعنی زینت‌های خود را برای غیر محرم آشکار نکنند، و منظور زینت پنهان است، زیرا دو زینت وجود دارد: پنهان و آشکار. پنهان مانند خلخال و رنگ کردن مو و حنای پاها و النگو در مچ و گوشواره و گردن بند، که آشکار کردن آن برای زن جایز نیست و برای نامحرم نگاه کردن به آن حلال نیست و منظور از زینت محل قرار گرفتن زینت است.»

در **کشاف القناع (۵/ ۱۱)** آمده است: **مرد همچنین اجازه دارد به صورت و گردن و دست و پا و سر و ساق پای محارمش بنگرد. قاضی عیاض درباره‌ی این روایت می‌گوید: [دیدن] آنچه معمولاً آشکار می‌شود مباح است، مانند سر و دو دست تا آرنج.**

همچنین این محارم از نظر نزدیکی و در امان بودن از فتنه متفاوت هستند. برای همین زن می‌تواند مواضعی را برای پدرش آشکار کند که نمایان کردن آن برای فرزندان همسرش [از زنی دیگر] جایز نیست. قرطبی رحمه الله می‌گوید: **وقتی الله تعالی همسران را ذکر نمود و با آنان آغاز نمود، سپس به دیگر محارم پرداخته و در مورد آشکار کردن زینت آنها را یکی دانسته، اما مراتب آنان بر حسب نفس بشری متفاوت است، بنابراین شکی نیست که آشکار نمودن [مواضعی از بدن] برای پدر و برادر محتاطانه‌تر است تا آشکار شدن در برابر فرزندان همسرش [از زنان دیگر]، و مراتب آنچه برای آنان آشکار می‌سازد متفاوت است، و آن مقدار که در برابر پدرش آشکار می‌سازد را جایز نیست در برابر فرزندان همسرش آشکار کند.**

ثانیا:

مقرر نزد فقها چنین است که عورت زن در برابر زنان دیگر ما بین ناف و زانو است، و تفاوتی ندارد که آن زن مادر یا خواهر یا بیگانه باشد. بنابراین حلال نیست که زنی ما بین ناف و زانوی خواهرش را ببیند مگر در صورت ضرورت یا نیاز شدید مانند درمان و مانند آن.

البته این معنایش این نیست که زن همه‌ی بدنش را به جز مابین ناف و زانو لخت کند و میان زنان بنشیند چرا که این کار تنها از زنان بی حیا یا بدکارها سر می‌زند، بنابراین نباید این سخن فقها را بد فهمید.

اینکه فقها می‌گویند: **عورت زن [در برابر دیگر زنان] ما بین ناف و زانو است** منظورشان این نیست که لباس معمولی زن که همیشه در برابر دیگر زنان می‌پوشد چنین باشد، چرا که این سخن را نه عقل می‌پذیرد و نه فطرت به آن دعوت می‌دهد.

بلکه باید لباسش در برابر خواهران و همجنسانش پوشیده باشد به طوری که نشانگر حیا و وقارش باشد و چیزی از وی نمایان نشود مگر آن قسمت‌هایی که هنگام فعالیت و خدمت آشکار می‌گردد مانند سر و گردن و آرنج و پاها چنانکه در

مسالهی محارم بیان کردیم.

همچنین کمیسیون دائم فتوا، درباره‌ی بیان آنچه برای زن جایز است در برابر محارم خود و دیگر زنان آشکار نماید فتوای مفصلی دارد که در پاسخ به سوال شماره‌ی (34745) بیان نمودیم.

از الله برای خود و شما توفیق و سداد خواهانیم.

والله اعلم.